

İHTİYOLÖJİ

BİY 490 BALIK BİLİMİ

2. HAFTA

1.4.1. Baş

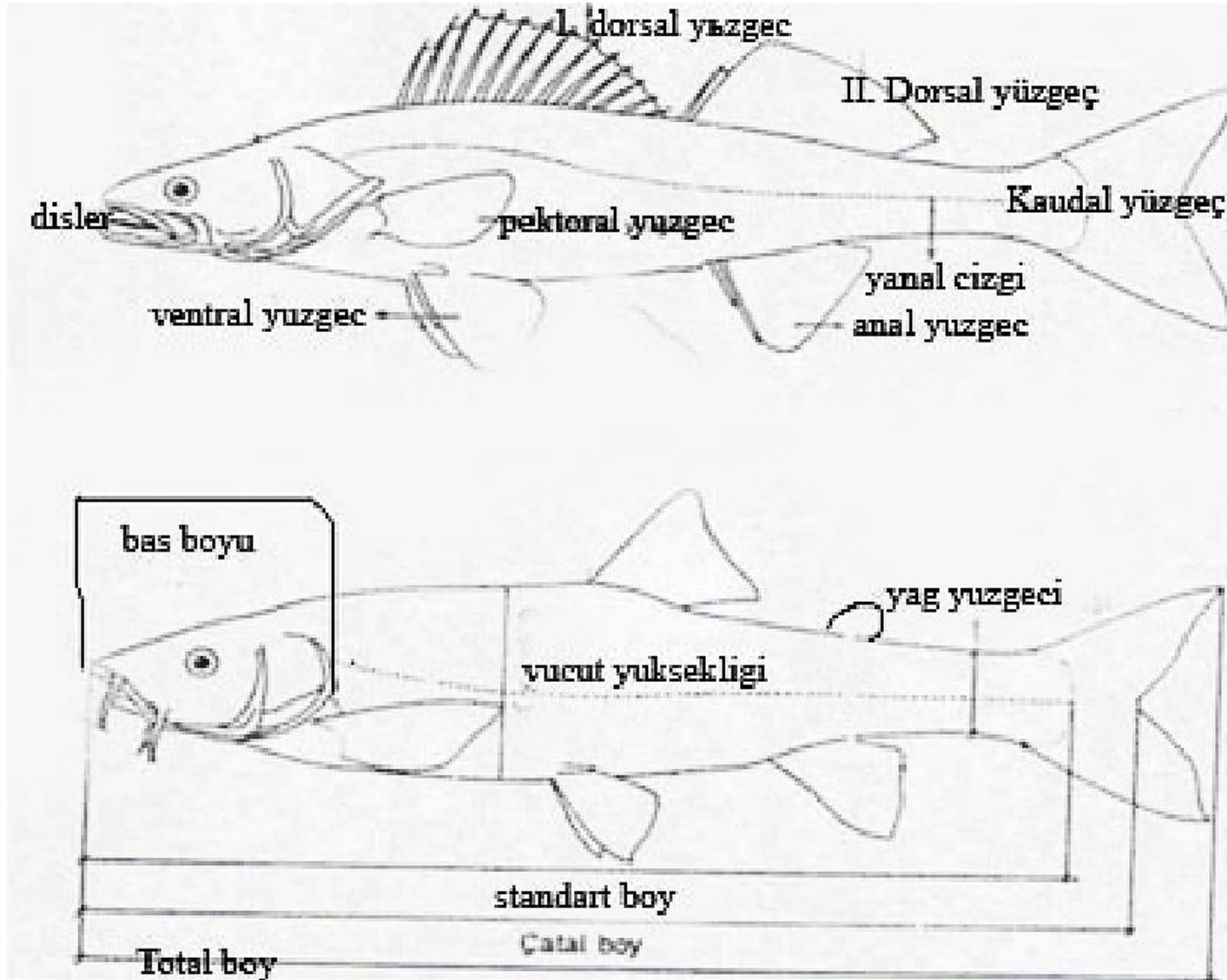
Burun ucundan solungaç kapaklarının (operkulum) arka kenarına kadar olan vücudun ön (anteriör) kısmına verilen isimdir.

1.4.2. Gövde

Solungaç kapaklarının arka kenarı ile anal açıklık (anüs) arasında kalan ve içerisinde vücut boşluğunun bulunduğu vücudun orta bölgesine verilen addır.

1.4.3. Kuyruk

Anal açıklıktan vücudun sonuna kadar uzanan arka (posteriör) bölgeye verilen isimdir. Bu bölge çoğu zaman kuyruk sapı ve kuyruk yüzgeci olmak üzere iki ayrı bölüm hâlinde incelenebilir. Bu durumda, anal açıklıktan kuyruk yüzgeci ışınlarının başlangıcına kadar olan kısım kuyruk sapı; bundan sonraki kısım ise, kuyruk yüzgeci olarak isimlendirilir

Şekil 1.1: Bir balık vücudunun çeşitli kısımları

1.4.4. Ağız

Başın ön ucunda yer alan ve iki çene tarafından çevrelenmiş bulunan açıklığa denir. Ağızın konumu, türlere göre farklı durumlarda olabilir

- **Terminal veya uç durumlu** : Genellikle balıkların çoğunda bu ağız tipi yaygın olup, böyle durumlarda alt ve üst çeneler eşit uzunlukta bulunurlar
- **Üst durumlu veya yukarıya yönelik** : Bu türlerde ağız belirgin bir şekilde yukarıya doğru yönelik olur. Bu durumda daima alt çene (mandibul) üst çeneden biraz daha uzun olup, öne doğru bir çıkıntı meydana getirmiştir
- **Alt durumlu veya aşağıya yönelik** : Bazı balık türlerinde de ağız başın altında olup, üst çene tarafından örtülmüştür. Böyle hâllerde üst çene daima alt çeneden uzundur ve öne doğru bir çıkıntı meydana getirmiştir

1.4.5. Burun

Başın ön ucu ile gözler arasında kalan bölgeye denir. Burnun görünüşü çeşitli türlerde çok değişik şekiller arz etmektedir. Bazen sivri (Sudak) bazen yuvarlak (Yayın), bazen ördek gagası şeklinde (turna) bazen hortum şeklinde uzamış (deniz iğnesi) bazen aşağıya doğru kıvrık şekiller gösterebilir.

1.4.6. Gözler

Daima baş bölgesinde bulunan bir çift görme organıdır. Şekil, renk, büyüklük ve konumları türlere göre çok değişik olabilir. Genel olarak başın iki yanında bulunmakla beraber, bazen tek tarafta (dere pisi balıkları) veya başın iyice tepesine doğru yerleşmiş (kaya balıkları)de olabilirler.

1.4.7. Göz Kapakları

Genellikle balıklarda göz kapakları teşekkül etmemiş olmakla beraber, bazı formlarda (Örneğin, kefallerde) gözlerin etrafı az çok yağımsı bir maddeden oluşmuş ve göz kapağını andıran bir zarla çevrelenmiştir.

1.4.8. Bıyıklar

Ağız etrafında bulunan ipliksi uzantılardır. Türler gere boyları, çıkış yerleri ve sayıları çok farklı olabilir. Diğer taraftan yalnız üst çeneye (kaya balığı) yalnız alt çeneye (mersin balığı) hem alt hem üst çeneye (yayın balığı) bağlanmış olabilirler.

1.4.9. Çeneler

Ağız alttan ve üstten kapatan, göz ile solungaç kapağı arasında kalan mesafenin önünde yer alan iki parçadan oluşurlar. Genellikle alt çene kemiğine **mandibul**, üst çene kemiğine **maksil** adı verilir.

1.4.10. Dişler

Balıkların çoğunlukla ağız ve bazen de boğaz bölgelerinde bulunan kemiksi yapılardır. Genel olarak üst çene kemiği üzerinde yerleşmiş olanlara üst çene (**Maksil**) dişleri, boğaz bölgesindeki 5. solungaç yayı üzerinde yerleşmiş dişlerde yutak (**Farinks**) dişleri adı verilir. Özellikle besinlerini başka balıklardan ve diğer omurgalı su canlılarından temin eden etçil (**karnivor**) formlarda çok iyi gelişmiş üst çene dişleri vardır. Alabalıklarda ise, damak üzerinde yerleşmiş ve âdeta çengel şeklini almış kuvvetli damak (**Vomer**) dişleri görülür. Boğaz bölgesine yerleşmiş ve besinleri öğütme görevini üstlenmiş olan yutak (**Farinks**) dişleri ise, tatlı-su formlarından olan sadece iki grupta (sazan ve kaya balıkları) görülmekte olup, türlerin sistematik ayrımında önemli bir karakter olarak dikkate alınır.

1.4.11. Dudaklar

Ağız etrafını çeviren ve deri kıvrıntısından olan etli yapılardır. Bazen kalın ve loplu şekilde (bıyıklı balık) bazen de keratinleşmiş keskin kenarlı (kababurun) olabilirler.

1.4.12. Solungaç Kapakları (Operculum)

Kemikli balıklarda solungaçların üzerini örten ve kemik parçalarından yapılmış olan hareketli kapaklardır.

1.4.13. Solungaç Zarları

Her iki solungaç kapağını alttan boğaz kısmına bağlayan ve solungaç ışını denilen kemiksi çubuklarla desteklenen yapılardır. Bunlar üst taraftan solungaç kapağına, alt taraftan da boğaz bölgesine bağlanırlar.